

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תרטז

ערב שבת-קודש
פרשת אמור
י"ד באייר ה'תשס"ו

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ד באייר ה'תשס"ו – כ"א באייר ה'תשס"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ד באייר	הל' גזילה ואבידה. פרק ז-ט.	פרק ה.	מליית רסה.
ש"ק	ט"ו באייר	פרק י-יב.	פרק ו.	מליית רסו.
א'	ט"ז באייר	פרק יג-טו.	פרק ז.	מייע קצד.
ב'	י"ז באייר	פרק טז-יח.	פרק ח.	מליית רסט. מייע רד.
ג'	י"ח באייר	הל' חובל ומויק.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ט.	מייע רלו.
ד'	י"ט באייר	פרק דו-י.	פרק י.	מייע רלו.
ה'	כ' באייר	פרק זח. הל' רוצח ושמירת נפש.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק יא.	מייע רלו. מליית רפט. רצו*.
ו'	כ"א באייר	פרק ב-ד.	פתח פיך וגו'. ספר שופטים והוא ספר ארבעה עשר.. הל' סנהדרין.. בפרקים אלו. פרק א.	מייע רכה. מליית רצה**. רצב.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
7.55	7.28.7	1.12	12.37	9.10	5.51	4.50	4.24	3.24	ו', י"ד באייר
7.56	7.29.4	1.12	12.37	9.09	5.50	4.49	4.23	3.22	ש"ק, ט"ו באייר
7.56	7.30.1	1.12	12.37	9.09	5.50	4.48	4.22	3.21	א', ט"ז באייר
7.57	7.30.8	1.12	12.37	9.08	5.49	4.47	4.22	3.20	ב', י"ז באייר
7.58	7.31.5	1.12	12.37	9.08	5.48	4.46	4.21	3.19	ג', י"ח באייר
7.59	7.32.1	1.12	12.37	9.08	5.47	4.45	4.20	3.17	ד', י"ט באייר
7.59	7.32.8	1.12	12.37	9.08	5.46	4.45	4.19	3.16	ה', כ' באייר
8.00	7.33.5	1.12	12.37	9.07	5.46	4.44	4.18	3.15	ו', כ"א באייר

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש
6.51	8.08	7.07	8.10	6.59	8.11	7.08	8.09	7.13	8.14
6.56	8.13	7.11	8.16	7.04	8.17	7.04	8.14	7.13	8.14

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוד • עורך: שניאור-זלמן רודרמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מו"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

י"ו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: <http://chabad.org.il> דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

בל"ג בעומר מקבלים נתינת-כוח ללימוד התורה כדבעי

בל"ג בעומר, יום ההילולא דרשב"י, שפתח את הצינור להתגלות פנימיות התורה, משחקים בקשת, לרמוז על הקשת "בגוונין נהירין", שראייתה היא סימן לרגלי משיח □ בהכרח לקבוע את לימוד התורה באופן כזה שמלכתחילה לא תהיה אפשרות למצב של העדר מנהג כבוד זה בזה □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. ידוע מנהג ישראל ("ש"תורה היא") שבל"ג בעומר יוצאים ילדי ישראל תלמידי החדרים אל השרה ומשחקים בקשת. ובביאור טעם המנהג – יש להקדים: איתא בספרים² שכיוון ש"כל ימיו של רשב"י לא נראתה הקשת בענן", לפי ש"היה זכותו מגין על הדור ולא היה צריך להראות הקשת בענן"³, לכן, ביום הסתלקותו של רשב"י, ל"ג בעומר, משחקים בקשת, כדי להראות שמאז הסתלקותו של רשב"י יש צורך בקשת. אבל, לפי טעם זה נמצא שהמשחק בקשת בל"ג בעומר הוא סימן למוטב (כיוון שהצורך בקשת מורה על מעמד ומצב בלתי-רצוי).

א. ידוע מנהג ישראל ("ש"תורה היא") שבל"ג בעומר יוצאים ילדי ישראל תלמידי החדרים אל השרה ומשחקים בקשת. ובביאור טעם המנהג – יש להקדים: איתא בספרים² שכיוון ש"כל ימיו של רשב"י לא נראתה הקשת בענן", לפי ש"היה זכותו מגין על הדור ולא היה צריך להראות הקשת בענן"³, לכן, ביום הסתלקותו של רשב"י, ל"ג בעומר, משחקים בקשת, כדי להראות שמאז הסתלקותו של רשב"י יש צורך בקשת. אבל, לפי טעם זה נמצא שהמשחק בקשת בל"ג בעומר הוא סימן למוטב (כיוון שהצורך בקשת מורה על מעמד ומצב בלתי-רצוי). ויש לבאר הסימן דקשת למועילותא⁴ – על-פי מה שכתוב בזוהר⁵ (ובתיקוני-זוהר)⁶ "לא תצפי לרגלי דמשיחא עד דיתחזי האי קשת... בגוונין נהירין... וכדין צפי ליה למשיח", היינו,

ב. ויש להוסיף ולבאר שייכות המנהג דמשחק הקשת בל"ג בעומר לתלמידי החדרים דווקא: ויובן בהקדם עניין נוסף בל"ג בעומר בקשר לתלמידים – שבל"ג בעומר פסקו למות תלמידי רבי עקיבא (רכו של רשב"י) שלא נהגו

1) ראה תוד"ה נפסל – מנחות כב. שו"ע אדמוה"ז או"ח סו"ס קפ. סתל"ב סי"א. סתצ"ד סט"ז.
2) בניישיכר מאמרי חודש אייר מאמר ג' (עניין ל"ג בעומר) אות ד'.
3) ירושלמי ברכות פ"ט ה"ב ובפ"מ שם.
4) ראה גם בניישיכר שם.
5) ח"א עכ"ב.
6) תי"ח (לו, רע"ב).
7) אגה"ק דהבעש"ט (כש"ט בתחילתו. ובכ"מ).

דבר מלכות

אויף"), הוא שואל קושיא, מתרץ תירוץ, ומקשה על דברי פלוני, וכתוצאה מזה נעשה אצלו רגש של ישות, ולפעמים גם גאוה – אזי כשיבוא חבירו ויעמידנו על טעותו, או אפילו רק יוכיח שביכלתו לומר תירוץ טוב יותר, שעל-ידי זה ממעט בדמותו, בוודאי יקפיד ויבצע עליו, שכן, עד עתה היה סבור שבכוהו ועוצם ידו פעל גדולות ועשה חיל בתורה, והיה הולך ומכריז "שישו בני מעי", וכיוון שבא פלוני ומראה שהיתה לו טעות מעיקרו, שהעשירות שלו בתורה אינה אלא עשירות המדומה, סברא מדומה, סברת שקר, הרי הוא מקפיד וכועס עליו;

וכשלימוד התורה הוא באופן כזה – אזי ההנהגה בין התלמידים היא באופן של העדר נתינת כבוד (לא נהגו כבוד) זה לזה.

– ולהעיר¹², שהאמור לעיל בוודאי לא שייך אצל תלמידי רבי עקיבא, שאצלם היתה ההנהגה של העדר נתינת כבוד זה לזה מצד שורש הגבורות ודינים דקטנות כפי שהם למעלה¹³, אלא שלאחרי השתלשלות המדרגות למטה מטה הרי זה בא באופן של קפידיא כפשוטה.

ד. ומזה מובן גם בנוגע להלימוד מ"ג בעומר – הזיכרון אודות תלמידי רבי עקיבא שצריך לעורר התלמידים לנהוג כבוד זה בזה:

כשאומרים שישנו כלל בתורה שלימוד התורה צריך להיות באופן שנוהגים כבוד זה בזה – אין הפירוש בזה שלימוד התורה יכול להישאר באותו אופן כמקודם והשינוי יהיה רק בהפרט של מנהג כבוד זה בזה, כי, העדר מנהג כבוד זה בזה הוא מסובב מאופן בלתי-רצוי בלימוד התורה; אלא, בהכרח לקבוע ("אוועקשטעלן") את לימוד התורה באופן כזה

כבוד זה בזה⁸, ולכן נקבע יום זה לשמחה ולזיכרון לכל התלמידים, בני תורה, לומדי תורה, לידע ולזכור שצריכים לנהוג כבוד זה בזה (ההנהגה המתאימה שעל-ידיה נפסק הקטרוג על תלמידי רבי עקיבא).

ג. והעניין בזה – שב' אופני ההנהגה הנ"ל (נהגו כבוד זה בזה או הפכו) באים כתוצאה מב' אופנים בלימוד התורה⁹, שיש אופן לימוד שמביא לכך שיהיו נוהגים כבוד זה בזה, ויש אופן לימוד שמביא לכך שלא ינהגו כבוד זה בזה:

כאשר הגישה ללימוד התורה היא מתוך ידיעה והכרה שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, ובמילא, החיות וההתלהבות ("דער קאך") בהלימוד היא (לא מצד הרגש עצמו, ישות וגאוה חס-ושלום, אלא) מזה שלומד ומבין ומחדש בחכמתו של הקב"ה – בוודאי לא יתרעם על כך שחבירו מצליח בלימוד התורה לא פחות ואולי אפילו יותר טוב ממנו, ולא עוד אלא שאפילו אם יפריך חבירו את דבריו ויוכיח לו שטעה בדבריו, הרי, לא זו בלבד שלא יקפיד ויכעס עליו, אלא אדרבה, יתן לו תודה על כך שהצילו מטעות, שקר וכזב (בגלל שהיצר-הרע הטעהו לדרך עקומה, וחבירו מחזירו לדרך הישר), והעמידו על האמת בתורת ה';

וכשלימוד התורה הוא באופן כזה – אזי ההנהגה בין התלמידים היא באופן (שלא זו בלבד שאין נתינת מקום לקנאה ושנאה, אלא אדרבה) שמפרכסין זה את זה¹⁰, ונוהגין כבוד זה בזה.

מה-שאינ-כן כאשר הגישה ללימוד התורה היא מתוך מחשבה ש"כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"¹¹, הרגש עצמו, ("ער טוט

10) ראה שבת לד, א.

11) עקב ח,ז.

12) ראה גם לקו"ש ח"ב עמ' 149 ואילך. וש"נ.

13) ראה פע"ח שער ספיה"ע פ"ז. שער הכוונות

8) יבמות סב,ב ובמאירי שם.

9) כידוע שכל העניינים ישנם לא רק בגשמיות, אלא גם ברוחניות, ואדרבה, הסיבה לכך שישנם בגשמיות היא בגלל שישנם ברוחניות.

דבר מלכות

שמלכתחילה לא תהיה אפשרות למעמד ומצב של העדר מנהג כבוד זה בזה, כאמור, עי"ז שהגישה ללימוד התורה היא מתוך ידיעה והכרה שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה. ה. והעצה לזה – עניין ה"קשת":

עניינים כאלה שלכאורה אינם שייכים ללימוד התורה, – כפי שאומר הרבי שכדי שלימוד התורה יהיה מתוך יראת-שמים יש צורך בכמה הכנות, כמו, טהרה במקווה, נתינת צדקה, תפלה

**לא מספיק להיזהר מאוייב שנמצא בקירוב מקום,
אלא חובה להיזהר גם מאוייב המסתתר בריחוק מקום,
ובשביל זה יש צורך ב"קשת"**

באריכות, אמירת תהילים, לימוד חומש עם פרש"י (שלימוד זה פותח את הלב, ועל-דרך זה בנוגע ללימוד הפותח את המוח¹⁵) – דלכאורה אינו מובן: מהי השייכות דכל עניינים הנ"ל ללימוד התורה?! אדרבה: אם תמורת עניינים אלה יוסיף עוד חצי שעה בלימוד הגמרא בוודאי יפעל יותר! והמענה לזה – שדווקא על-ידי עניינים הנ"ל, שפעולתם רחוקה לכאורה מלימוד התורה, יכולים להבטיח שלימוד התורה יהיה כדבעי למהוי, כמשל הקשת, שפעולתה (לא רק על אויב העומד מקרוב, אלא גם) על אויב העומד מרחוק.

1. ועוד עניין במשל ה"קשת": רואים במוחש – כפי שמובא בתורת החסידות¹⁶ – שכדי שזריקת החץ על-ידי הקשת תהיה בריחוק מקום יותר, צריכים למשוך את היתר [=המיתר של הקשת] למטה יותר, קרוב לעצמו יותר, וככל שתהיה משיכת היתר למטה מטה יותר, וקרוב לעצמו יותר, יגיע החץ רחוק יותר.

מבואר בחסידות¹⁷ שכלי-זיין נחלקים בכללות לשני סוגים – כלשון הכתוב¹⁸ בדברי יעקב אבינו: "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי" – חרב וקשת. והחילוק ביניהם – שעל-ידי "חרב" יכולים לפגוע רק באוייב הנמצא בקירוב מקום (ורואים אותו בעיני בשר), ואילו על-ידי "קשת" יכולים לפגוע גם באוייב הנסתר שנמצא בריחוק מקום. ועניינו בעבודת ה' – שלא מספיק להיזהר, ללחום ולנצח האוייב שנמצא בקירוב מקום, שקאי על עניינים כאלה שהכל יודעים בבירור ללא כל ספק שהם עצת היצר-הרע, מסטרא דשמאלא, אלא צריכים להיזהר גם מאוייב הנסתר בריחוק מקום, ובשביל זה יש צורך ב"קשת", שעל-ידיה יכולים לזרוק חץ על האוייב שנמצא בריחוק מקום.

ובנוגע לענייננו: כדי להבטיח ("באווארענען") שלימוד התורה יהיה כדבעי – לימוד התורה מתוך יראת-שמים דווקא (כמבואר במסכת שבת¹⁹) – יש צורך להיזהר ולהקפיד גם בנוגע לעניינים הנמצאים בריחוק מקום, כלומר,

תשט"ז ס"ע 540 ואילך.

15) ויחי מח.כב.

16) לא,א.ב.

17) ראה סה"ש תרצ"ז ס"ע 197 (נעתק ב"היום

עניין ספיה"ע דרוש יב.

14) ראה תו"א (בהוספות) ויחי קג,א. ד"ה לא יצא

איש לאדמו"ר מהר"ש (קה"ת תשט"ז) ס"ע 6

ואילך. סה"מ תרנ"ט עמ' קנו. תש"ד עמ' 98.

דבר מלכות

ד"כוחי ועוצם ידי", על-ידי הביטול ושפלות עצמו), ומתוך יראת-שמים, שאז הלימוד הוא כדבעי למהוי.

ח. ויש להוסיף, שכאשר לימוד התורה הוא כדבעי למהווי (על-ידי פנימיות התורה), הרי זה נמשך ופועל בכל העניינים – שהרי אצל איש ישראל נמשכות כל ההשפעות על-ידי התורה – שכל ענייניו נעשים בהצלחה, וללא העלמות והסתרים, ולא עוד אלא שגם העניינים הבלתי-רצויים מתהפכים לטוב. ומרומז בסיפור הגמרא (במסכת מועד-קטן¹⁹) אודות רשב"י:

"אמר ליה (רשב"י) לבריה (רבי אלעזר)... זיל גביהון (אצל שנים מתלמידיו) דליברכוך... אמרו ליה וכו'. כי אתא לגבי אבוה, אמר ליה, לא מבעיא דברוכי לא בירכן אבל צעורי צעורן (כיוון שאמרו לו דברים שמשמעותם היא היפך הברכה); אמר ליה, מאי אמרו לך; אמר ליה, הכי והכי אמרו לי; אמר ליה, הנך כולהו ברכתא נינהו וכו'".

וצריך להבין:

א) מהו הצורך במעלתו של רשב"י דווקא בשביל לפרש דברי התלמידים שכוונתם היא לברכה, ולמה לא היה יכול ר' אלעזר בעצמו (אפילו אם היה קטן עדיין) לפרש את הדברים לטובה?

ב) ועיקר הפליאה היא על תלמידי רשב"י: למה הוצרכו לברכו בלשון כזה שיכול להביא לפחד ובהלה, עד שישמע מאביו את פירוש הדברים?

והתירוץ לזה – כמבואר בליקוטי-תורה²⁰ ש"הברכה באופן זה היא מבחינת סתום", שהיא ברכה נעלית ביותר, ולכן יש צורך בזהירות מפני עינא בישא, על-ידי זה שמסתירים אותה בלשון כזה שאינו מובן גם למקבל הברכה

– הסיבה לכך שמדגישים שעניין זה מובא בתורת החסידות, נוסף על כך שרואים במוחש, היא, משום שבדברים שרואים במוחש לא יודעים אם הם עניינים אמיתיים או בלתי אמיתיים, ורק כשהדבר מובא בתורה (ובנדרון דידן, בתורת החסידות), הרי זה סימן שכן הוא האמת, או שזהו עניין שיכולים ללמוד ממנו כו' –

ועניינו בעבודת ה' – שמשרכת יתר הקשת למטה יותר וקרוב ללבו יותר, מורה על ביטול ושפלות עצמו, ועל-ידי זה מגיע החץ רחוק יותר, לבטל ולהכניע גם את האוייב הנמצא ברחוק מקום.

ודוגמתו בנוגע ללימוד התורה – שההכנה ללימוד התורה היא הביטול ושפלות עצמו, לידע שאין זה "כוחי ועוצם ידי", אלא בכוחו של הקב"ה, ועל-ידי זה נעשה לימוד התורה כדבעי למהווי, כמו שכתוב¹⁸ "ונפשי כעפר לכל תהיה (ועל-ידי זה) פתח לבי בתורתך", ובמילא, ככל שיתוסף בקיום העניין ד"נפשי כעפר לכל תהיה", יתוסף בקיום הבקשה שלאחרי זה "פתח לבי בתורתך" באופן טוב ומהיר יותר ("בעסער און שנעלער").

ז. על-פי זה יש לבאר תוכן המנהג שתלמידי החדרים משחקים בקשת בל"ג בעומר: בהמשחק של תלמידי החדרים בקשת, מרומז, שצריך להיות עניין הקשת כדי להבטיח שלימוד התורה יהיה כדבעי למהווי, כנ"ל בארוכה.

והנתינת-כוח לזה היא בל"ג בעומר, יום ההילולא דרשב"י, שעיקר עניינו הוא פנימיות התורה – כי, על-ידי פנימיות התורה נעשית הגישה ("דער צוגאנג") ללימוד נגלה דתורה מתוך ידיעה והכרה שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה (ופשיטא – שלילת העניין

19) ט, סע"א ואילך.

20) בחוקותי מח.ב.

יום" כט שבט).

18) נוסח תפלת אלוקי נצור כו' (ברכות יז,א). וראה לקו"ת במדבר טו, סע"ב ואילך.

דבר מלכות

כמה וכמה שנים אחר הסתלקותו! שהרי מאורע זה היה בזמנו של האריז"ל, ואילו רשב"י היה בזמן התנאים) אמור לאיש הזה למה הוא אומר נחם ביום שמחתי", היינו, שרשב"י אינו סובל עניינים של היפך (או אפילו העדר) השמחה, בל"ג בעומר, יום שמחתו –

הוא יום המסוגל להתנהג בסדר ההנהגה של רשב"י (כיוון שאז יכולים להאחו ("אנהאלטן זיך" בו) – שאפילו עניין כזה שבגלוי ובלשון תרגום יכולים לטעות ולחשוב שהוא היפך הברכה, מהפכו רשב"י ומפרשו – למטה מעשרה טפחים, וגם בלשון תרגום – באופן דתכלית הטוב.

ולכן: אפילו אם פעם היתה אצל מישוהו נתינת-מקום לטעות או חשש על עניין מסויים "אז עס איז עפעס ניט אזוי"... – אזי ממשיכים לו פירוש הדברים באופן דתכלית הטוב!

ותוכן הפירוש – שעכשיו הוא הזמן ד"גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך"²⁷, שזהו עניין שלמעלה מסדר ההשתלשלות, ולכן, הרי זה נמשך ומתגלה גם בעומק תחת, שאפילו עניין שנראה כהיפך הברכה, הרי הוא מתהפך לברכה, כמו שכתוב²⁸ "ויהפוך גו' לברכה", ורואים בגלוי שזהו תכלית הברכה ותכלית הטוב.

(קטעים משיחת לי"ג בעומר היתשי"א.
יתורת-מנחם – התועדויות תשי"א,
חלק שני (ג), עמ' 77-83 – בלתי מוגה)

עצמו (מחשש עינא בישא דמקבל הברכה עצמו);

ורק מצד גודל מעלתו של רשב"י – שעניינו פנימיות התורה, וכמדובר לעיל (ס"ה בגוף השיחה) שעניינו לקשר עומק רום עם עומק תחת, שגם בעומק תחת מתגלה עומק רום – אין מקום וצורך לחשוש ולהיזהר מעניין בלתי-רצוי, שכן, בדרגתו של רשב"י הכל טוב,

– בנוגע לנגלה תורה, אמרו חז"ל²¹ "זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה וכו'", היינו, שיש גם אפשרות למעמד ומצב ד"לא זכה", שאז הרי זה היפך דסם חיים חס-ושלום, אבל בנוגע לפנימיות התורה, "אילנא דחיי"²², לא שייך כלל העניין של היפך סם חיים (כמבואר בארוכה בקונטרס עץ החיים²³) –

ולכן בכוחו וביכולתו של רשב"י דווקא להמשיך עניין הברכה אפילו בלשון תרגום ובלשון שנראה בגלוי כהיפך הברכה – לגלות שזהו"ע של ברכה, וברכה נעלית ביותר.

מ. (וסיים כ"ק אדמו"ר):

יום זה, יומו של רשב"י ("רשב"י'ס טאג"), "יום שמחתו"²⁴,

– מסופר בפרי-עץ-חיים¹³ (והובא באחרונים²⁵) אודות ר' אברהם הלוי (תלמידו של האריז"ל) שהיה נוהג לומר בכל יום תפלת נחם²⁶, וכשנהג כן בל"ג בעומר, אמר לו האר"י ז"ל משמו של רשב"י: "אמר לי (רשב"י –

ספיה"ע דרוש יב..
(25) עט"ז לשו"ע או"ח סתצ"ג.
(26) ראה לקו"ש חכ"ב עמ' 330 ואילך. וש"נ.
(27) תהילים קיט, יח. וראה סה"מ מלוקט ח"ה ע' רעא. וש"נ.
(28) תצא כגו.

(21) יומא עב, ב.
(22) זח"ג קדב, (ברע"מ). הובא ונת' בתניא אגה"ק סכ"ו.
(23) פי"ג ואילך.
(24) ראה משנת חסידים מס' אייר וסיון פ"א מ"ו..
(25) שער ספיה"ע פ"ו. שער הכוונות ענין

הקב"ה נמצא תמיד עם כל יהודי

איך אפשר להתעלות בכל יום ויום כשנמצאים במצב של גלות?

בשעה שילד שומע [...] שעליו להתעלות בתמידות בתורה ומצוות בכל יום – יכולה להתעורר אצלו שאלה: כיצד הוא יכול לעשות זאת, הרי זה דבר קשה מאוד, ובפרט כאשר נמצאים בזמן הגלות?

אומר רבי שמעון בר יוחאי [...] "בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שבכל מקום שגלו שכינה עימהן. . . גלו לאדום שכינה עימהם כו".

זאת אומרת, במקום שבו נמצא, אפילו ילד קטן, אפילו בעומק הגלות, ובגלות אדום (הקשה ביותר) – הקב"ה נמצא יחד אתו, שוכן בו – כל יום וכל רגע.

[...] מובן אפוא אפילו בשכל (על-אחת-כמה-וכמה מצד אמונה פשוטה), כיוון שהקב"ה נמצא תמיד יחד עם כל יהודי וכל ילד יהודי – ישנם הכוחות (מהקב"ה) להיות "עובדו כראוי ולבצע הכל, כולל גם – להתעלות בתורה ומצוות אפילו בחושך הגלות.

(משיחת ל"ג בעומר – בעת ה'פאראדי' – היתשמי"ז)

יתורת-מנחם – התוועדויות' תשמי"ז, כרך ג, עמ' 303-304 – תרגום מאידיש)

מדי הסיבה ש"בכל מקום שגלו, שכינה עימהן"?

כללות העניין ד"אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים" הוא לא רק בנוגע לישראל [...] אלא גם בנוגע להקב"ה וישראל. [...] שהקב"ה מתעסק כביכול ומשתדל בטובתן של ישראל (שביחס אליו נקראים "קטנים", כמו שכתוב "כי נער ישראל ואוהבהו") בכל המצטרך להם, ועד שכל העניינים דבני-ישראל יהיו באופן של זוהר ואור, ועל-ידי זה ניתוסף כביכול אצל הקב"ה. [...] זאת ועוד, שההתעסקות של הקב"ה עם בני-ישראל אינה עניין בפני עצמו, אלא עניין אחד ("אמור ואמרת") עם, כביכול, מציאותו יתברך, כמודגש בדברי רשב"י "בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שבכל מקום שגלו שכינה עימהן... ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עימהן כו":

מדיוק הלשון "ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עימהן" וכיוצא בזה, משמע, שאין (עיקר) כוונתו של רשב"י לומר שהטעם ש"בכל מקום שגלו שכינה עימהן" הוא בשביל התועלת שבדבר בנוגע לעניין הגאולה (שעל-ידי ש"בכל צרתם לו צר" ימהר ויזדרו יותר לגאול אותם, כדי שאף הוא ייגאל עימם), אלא תוכן מאמרו של רשב"י הוא בנוגע לחביבותן של ישראל המודגשת בעצם העובדה שתמיד (באיזה מעמד ומצב שיהיה, גלות או גאולה) נמצא הקב"ה עימם – לא לאיזו מטרה ותכלית, אלא מפני שהקב"ה וישראל הם מציאות אחת (ישראל וקוב"ה כולא חד), שלכן, כשישראל נמצאים במקום ומצב מסויים, אזי בדרך ממילא (ללא צורך בפעולה) "שכינה עימהן".

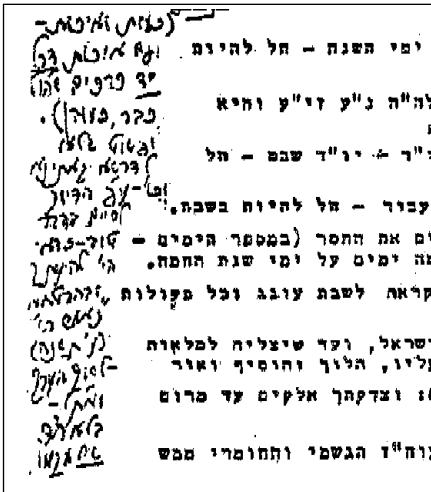
(מהתוועדות שבת-קודש פרשת אמור, ערב ל"ג בעומר היתשמי"ז)

יתורת-מנחם – התוועדויות' תשי"ז, כרך ג, עמ' 167-168)

"דיוק לסיים בדבר טוב"

ביאורים על התורה, ברמב"ם ובלשון הרמ"א, לאור החשיבות לסיים בטוב □ הרבי מעורר את עורך האנציקלופדיה התלמודית וגם סופר נודע לסיים את חיבוריהם בטוב □ מסיים בטוב על גבי ספר מודפס ובסופה של הנחה מהתוועדות שלו □ סיפורה של חתימה שהרבי הורה להטביע בסוף ההגדה של פסח □ רשימה שנייה

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

מכתב הרבי לרב זווין ז"ל: "על-פי הדיוק לסיים בדבר טוב"

לפנינו דוגמאות נוספות להשתדלותו של הרבי לסיים כל דבר בטוב.

כשקיבל את כרך יד של האנציקלופדיה התלמודית, מיהר לשגר מכתב תודה לעורכה הראשי, הגאון החסיד רבי שלמה-יוסף זווין. במכתב, שנשא את התאריך "מוצאי שבת, ב' דר"ח אדר, שנה השביעית ה'תשל"ג", הוסיף הרבי הערה מיוחדת בכתב-יד-קודשו. בין השאר כותב הרבי:

ופשוט שלא לדרשא קאתינא וכו' - על-פי הדיוק לסיים בדבר טוב - כדאי היה להעתיק "ובהבטחות נאמר כו'" (עמוד תשנה) - לסוף הערך ואם-תמצו-לומר - בלאו-הכי שם מקומו ובכותרת חיות-רעות לעתיד-לבוא (ובתיבת נח).

סיום טוב ל'בית ישראל'

הסיום בטוב צריך להיות קשור

כשלומדים את סיום מסכת יומא בתלמוד הירושלמי, שם מסתיימת המסכת בפסוק מיחזקאל (לו,כה), "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גילוליכם אטהר אתכם" - עשוי להתקבל הרושם כי לסיום זה אין קשר של ממש לסוגיה הקודמת וכי כל מטרתו היא לסיים בדבר טוב. הרבי

אחרי פטירתו של הרה"צ רבי ישראל אלתר זצ"ל מגור, יצא לאור עולם ספרו על התורה 'בית ישראל'. בסיום פרשת מסעי (עמ' צט), שהוא גם סיום ספר במדבר כולו, נחתמים הדברים במשפט הבא: "כדאיתא בשפת-אמת בשם חידושי הרי"ם ז"ל ואם לאו מים שוטפים כו'". בעותק שלו הוסיף הרבי בכתב-יד-קודשו: "ומסיימים בטוב".

ניצוצי רבי

שהקב"ה מעניק כוח שגם בעולם נמוך כזה – שבו יכול להיות קא-סלקא-דעתך לעניין בלתי רצוי – יהיה "וידעת" בוודאי שיהודי ("ה'אשה") הוא בשלום ובשלימות ("שלום אוהלך"), ועושה דירה נאה ("נווך") – מקשה הרבי (בהתוועדות שבת-קודש פרשת יתרו, כ"ב בשבט תש"נ – 'התוועדיות' תש"נ, כרך ב, עמ' 82) הכיצד מסיים הרמב"ם במילים "ולא תחטא" ואינו מסיים בטוב? ובמיוחד שכאן יכול היה לשנות ולהקדים את ה"ולא תחטא" ל"ופקדת נווך" (כפי שעשה רבי נתן בסיום מסכת ברכות)?

בתשובה לשאלתו זו, נוקט הרבי בשיטתו שנתבארה בי"ט בכסלו (ובהתוועדויות הסמוכות) תשד"מ, ולפיה הכלל ש"מסיימים בטוב" יכול להיות על-ידי סיום בתוכן טוב (ולאו דווקא שהמילה האחרונה חייבת להיות בטוב גלוי). ומבאר הרבי ש"ולא תחטא" משמעו שלמות הטוב, שגם במצב שישנו קא-סלקא-דעתך שיהיה "תחטא" (חטא כפשוטו, או חטא מלשון חיסרון) נעשה "לא תחטא", כמעלת הבינוני על הצדיק, שמתגבר על-ידי עבודתו – אתהפכא חשוכא לנהורא – ויתרון האור מן החושך (ביאורים נוספים של הרבי נאמרו בשנת תשמ"מ).

גם טוב יחסי, טוב הוא

סיום פרשת שמות, שתוכנה גלות ושיעבוד מצרים, הוא בדבר טוב – "כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו". אמנם, מציין הרבי (שבת-קודש פרשת שמות תשמ"ו – 'התוועדויות' תשמ"ו, כרך ב, עמ' 335), הרי:

(א) עניין זה אינו אלא על-שם העתיד, (ב) כדי לסיים בדבר טוב, (ג) בעניין זה גופא ישנו דבר בלתי רצוי – שחרף הקושי דגלות מצרים כו', ימצאו יהודים שלא ייצו לצאת מהגלות, ולא יועיל שיצוום לצאת מהגלות, עד שפרעה יצטרך לשלחם ולגרשם "ביד חזקה" (על

סובר אחרת (ליקוטי-שיחות, כרך כד, עמ' 239):

מכיוון שכל עניין בתורה הינו בדיוק, הרי סביר יותר לומר, שהעובדה שהגמרא בחרה ב"דבר טוב" זה, דווקא, הוא משום שיש לכך שייכות וקשר הסמוך לזה.

לאחר הקדמה ארוכה מבאר זאת הרבי באר היטב.

'סיום' הרמ"א על-פי פנימיות

כיוצא בזה הסביר הרבי (בהתוועדות שבת-קודש פרשת תישא תשכ"ז – שיחות-קודש תשכ"ז, כרך א, עמ' 380 ואילך) את סיומו של הרמ"א לסימן תרצו העוסק "בי"ד וט"ו שבאדר ראשון", במילים "וטוב לב משתה תמיד":

מבאר ה'שערי תשובה': "שלפי שרצה לסיים בדבר טוב ודבר בעתו, נקט לישנא מעליא דקרא לצחות וטוב לב כו'".

ולכאורה – שואל הרבי – אינו מובן: הכלל של לסיים בדבר טוב מתאים כאשר הדבר טוב שבו מסיימים שייך ומתחבר לכללות העניין. אך בנידון דידן, כאשר עיקר המשתה ושמחה הם בפורים (באדר שני), מה מקום יש לסיים דווקא את דיני פורים קטן בפסוק זה?

בהכרח אפוא, ממשך הרבי, שהפסוק "וטוב לב משתה תמיד" קשור – על-פי פנימיות העניין – לפורים קטן דווקא, וממנו נמשך הכוח לפורים גדול ולשאר ימות השנה. הרבי מאריך בביאור הדברים.

שיטת הרבי מתגלה בביאור הרמב"ם

סיום ספר נשים (בהלכות סוטה) ברמב"ם: על הבעל לדבר "בינו לכינה בנחת כו' כדי להדריכה בדרך ישרה כו', מקפיד על אשתו ועל בניו ובני ביתו ומזהירן ופוקד דרכיהן תמיד עד שיידע שהן שלמין כו', שנאמר [איוב ה, כד] וידעת כי שלום אוהליך ופקדת נווך ולא תחטא".

אחרי ביאור פנימי של הדברים [שתוכנו הוא

ניצוצי רבי

...לכאורה יש מקום לומר ששם הספר של מר שנתפרסם ביותר, ספר הקטרוג והאמונה, היה צריך להיות "ספר האמונה והקטרוג". ואם תמצא לומר, אין זה רק "תואנה" בעלמא, כי אם נקודה עיקרית: האדם בכלל ובני ישראל בפרט מאמינים הם בטבע ורק לאחר זמן מתעוררת קושיה וכולי המביאה לפעמים גם לקטרוג. במילים אחרות: האמונה הוא עניין טבעי, יסודי ועצמי, והקטרוג הוא יצירת השכל בצירוף מאורעות מחוץ לאדם. ועוד וגם זה עיקר, שעצם מציאות הקטרוג אפשרית היא רק באדם מאמין, שאז מקום לקושיה וקטרוג ועד לטענת המאמין הראשון, אחד היה אברהם, "השופט כל הארץ לא יעשה משפט!". שהרי, בבירה שאין לה מנהיג, אין מקום לקושייה וטענה, וקי"ל.

הכתוב לעיל הוא לא רק בנוגע לאמונה באלוקי ישראל כי אם גם לאמונה בבני־ישראל, אשר לא ידח ממנו נידח, והרי אלה הם דברי הנביא: "רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה, על כן אפקוד עליכם עוונותיכם" (עמוס ג, ב). ובפרט שכל אחד ואחד מישראל הוא חלק אלוהי ממעל ממש, שלכן נצטוו, ואפשר הדבר, להידבק בדרכיו, ובלשון רבנו הזקן בספרו תניא פרק לב, אשר נפשות בני ישראל "מי יודע גדולתן ומעלתן בשורשן ומקורן באלוקים חיים, בשגם שכולם מתאימות ואב אחד לכלוניה".

לסיים בשמחה

לרגל שנת השבעים לרבי שיגר לו "שאר-בשרו", המשורר המפורסם א. שלונסקי, סדרה בת עשרה כרכים של אוצר כתביו. בתשובה שלח לו הרבי איגרת תודה ארוכה, בכ"ג בסיוון תשל"ב (שיצאה-לאור זה עתה, בכרך כז (החדש) של איגרות-קודש, עמ' רכד-ה):
בשולי המכתב באה הוספה ("נ.ב.") ובה נאמר:

כמו ששמחתי על ההשגחה פרטית במה שפוחת כל המוסף על-פי הכתוב לעיל, כן, לאחר בקשת סליחתך, חבל אשר הסיום הוא "יוצאים לקול נגינת אבל". ואף שזהו תרגום מחיבורו של גוי, כל זה חבל. והרי תפקידו של כל אחד, ובפרט של יהודי, ובמיוחד מי שזכה לאווירה חסידותית ולידיעה בזה, לקיים "עבדו את ה' בשמחה" בכל פרטי חייהם. ואם מאיזה טעם שיהיה יש עסק עם גוי, גם בזה טוב לסיים בשמחה.

כורחם של ישראל יגרשום!"

על המילים "בלתי רצוי" כותב הרבי:

ואין זה בסתירה להכלל ש"מסיימים בטוב" – שכן, הסיום בטוב אינו מוכרח להיות בדבר שכולו טוב ממש, אלא מספיק לסיים בטוב לפי־ערך וביחס לעניין הבלתי־רצוי שלפני זה, כפי שמצינו דוגמתו בכמה מקומות.

חותמת בסוף ההגדה

סיפר הרה"ח ר' לוי-יצחק גורליק:

בי"א בניסן תשל"ד זכיתי לקבל הגדה מהרבי (שהודפסה בשנת תשל"ג). לאחר מכן נמסר לנו בשם הרבי על-ידי המזכיר הרב גרונר שיחי' שלא נשכח להחתים את ההגדה עם חותמת בסופה.

חותמת זו מה עניינה?

ההערה האחרונה בעמוד האחרון בהגדה (העבה) שהופיעה בשנת תשל"ג, מסתיימת במילים "משום צערא דינוקא".

כדי לסיים בטוב ביקש אפוא הרבי להחתים בסוף העמוד בחותמת גומי, או להדביק מדבקה, שתחתום במילים טובות. לבסוף הוחלט שיהיה זה הנוסח של "לשנה הבאה בירושלים". חברי הוועד להפצת שיחות, שהכינו את ההגדה לרפוס, החתימו את כל ההגדות במילים "לשנה הבאה בירושלים".

לכך התכוון הרבי כשביקש (באמצעות המזכיר) להחתים גם את ההגדה שקיבלתי מידיו הק'.

האמונה קודמת לקטרוג

הדוגמה הבאה אינה נוגעת במובהק לנושא שבו עסקינו, ובכל זאת, ייתכן שלאור הדברים הנ"ל אפשר לראות בה מן היוצא-דופן:

בשנת תשכ"ט הגיב הרבי על שם ספרו של המשורר אורי-צבי גרינברג (שהוא אישית מסרו לרבי בביקור שערך ב-770). הספר נקרא "ספר הקטרוג והאמונה" והרבי כותב (איגרות-קודש, כרך כו, עמ' קעט):

"איזהו חכם? הלומד מכל אדם"

בן זומא אומר: איזהו חכם? הלומד מכל אדם, שנאמר: מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי. איזהו גיבור? הכובש את יצרו, שנאמר: טוב ארך אפים מגיבור ומושל ברוחו מלוכד עיר. איזהו עשיר? השמח בחלקו, שנאמר: יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך; אשריך בעולם-הזה וטוב לך לעולם-הבא. איזהו מכובד? המכבד את הבריות, שנאמר: כי מכבדי אכבד ובזויי ייקל (פרק ד, משנה א)

פירוש רבנו עובדיה מברטנורא:

בן זומא – לפי שלא האריך ימים, ולא נסמך שייקרא רבי, היו קורין אותו על שם אביו, וכן בן עזאי ושניהם שמם שמעון. איזהו חכם – הכי קאמר, איזהו חכם שראוי שיתהלל בחכמתו? הלומד מכל אדם ואף-על-פי שהוא קטן ממנו. שכיוון שאינו חס על כבודו ולומד מן הקטנים, ניכרים הדברים שחכמתו היא לשם שמים ולא להתיהר ולהתפאר בה. שנאמר מכל מלמדי השכלתי – וסיפא דקרא, "כי עדותיך שיחה לי", כלומר, הייתי לומד תורה מכל מלמדי ואפילו מן הקטנים ממני ולא הייתי חושש לכבודי, כי עדותיך שיחה לי שכל כוונתי היתה לשמים בלבד.

פירוש כ"ק אדמו"ר:

"מכל מלמדי השכלתי" – הלימוד מכל אדם מוסיף לא רק בחכמה ("איזהו חכם"), אלא גם בכוח המשכיל ("השכלתי"), שהוא שורש ומקור השכל.
"כי עדותיך" – במסירת עדות לא נוגע מעמדו ומצבו של העד, אלא תוכן דבריו. ואף כאן: יש ללמוד מכל אדם, יהיה מי שיהיה.
"שיחה לי" – הלימוד יכול וצריך להיות גם משיחה בעלמא, על-דרך מאמר רז"ל, "שיחת חולין של תלמידי-חכמים צריכה לימוד", ודוגמתו בכל יהודי, שהוא בבחינת "תלמיד חכם", ככתוב "וכל בניך לימודי ה'".

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת קרח היתשמי"ח – בלתי מוגה)

* * *

הפירוש ד"איזהו חכם" הוא – "שראוי שיתהלל בחכמתו". ויש לדקדק בזה: הרי מקרא מלא דיבר הכתוב, "אל יתהלל חכם בחכמתו גו' הגיבור בגבורתו גו' עשיר בעושרו"? והביאור: הפסוק ממשיך "כי אם בזאת יתהלל המתהלל, השכל וידוע אותי", כלומר, כשהמטרה היא "השכל וידוע אותי", אזי "יתהלל המתהלל" גם במעלות דחכמה גבורה ועושר, שכן כל עניינם אינו אלא למען "השכל וידוע אותי". ואף כאן: "איזהו חכם, שראוי שיתהלל בחכמתו", כי מטרת החכמה היא "השכל וידוע אותי".

והדבר מודגש בסיום הכתוב – "כי עדותיך שיחה לי": תכלית החכמה ("מכל מלמדי השכלתי") אינה אלא בשביל "עדותיך", על-דרך "השכל וידוע אותי". ומזה מובן גם לגבי גבורה ועושר, שאינם אלא בשביל ענייני קדושה, תורה ומצוותיה, "עדותיך".

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת תבוא היתשמי"ו – בלתי מוגה)

נשיאת כפיים בארץ-ישראל – כל יום!

ברצוני להגיב על רשימת הרה"ג ר' יוסף-שמחה שיחי' גינזבורג על "נשיאת כפיים בארץ-ישראל", שהתפרסמה ב"התקשרות" גיליון תר"ד:

המקור היחיד לפסק ההלכה שברשימה הוא – רשימת דברים שאמר הרבי, כביכול, בהיות המלך במסיבו בליל א' דסוכות שנת תשכ"א, במענה לשאלת הגאון החסיד ר' שניאור-זלמן גרליק זצ"ל. והכותב מציין בהערה: סמכות ההנחות הנ"ל אינה יותר מאשר הנחה פרטית בלתי מוגה: ובכן:

1) ידוע שהרבי התנגד שיפסקו הלכות על-פי הנחות בלתי מוגהות. הרי ידוע שהרבי טרח כל-כך להגיה את שיחותיו הקדושות, ותמיד ערך בהן שינויים ואף שינויי היפוך מן הקצה אל הקצה. בכלל – כבר אמרו חז"ל: "אין למדין הלכה לא מפי לימוד ולא מפי מעשה עד שיאמרו לו הלכה למעשה" (ב"ב קל, ב).

יתר על כן: יש מקרים (כגון בעניין הקריאה בחול-המועד סוכות בארץ-ישראל) שהרבי הגדיר את הדברים שבהנחה כ"משנה ראשונה" ואילו ב"משנה אחרונה" פסק אחרת (ראה 'פרדס חב"ד', גיליון 16, עמ' 17-26).

2) אם הדברים אמורים בהנחה משיחות בהתוועדות, הנאמרות בקהל רב ובקול רם – כל-שכן וקל-וחומר ברשימות מן הסעודות. בסעודות נכחו מתי-מספר מוזמנים, והשיחות נאמרו בקול של דו-שיח בין השואל לבין הרבי (ובכלל, ידוע שהתנהגות הרבי בהודמנויות אלה ביטאה כיוון וביטול כלפי הרבי הקודם). מי שעמד או ישב במרחק מסויים שמע בקושי רב, או בכלל לא, את הדברים. הרושמים "דלו" קטעי דברים מפי השומעים המבוגרים, כך שסמכותם ותוקפם של הדברים פחותים בהרבה אפילו מהנחה בלתי-מוגהת.

3) צוין כי אין לעשות מעשה על-פי האמור, וכל-שכן כשמדובר בשינויי מנהגים הנהוגים שנים רבות, וידוע שפעמים אין-ספור הפנה הרבי לזקני אנ"ש בארץ-קודש כדי לברר את המנהגים הנהוגים שם. בהקשר זה יצוין רק הקטע דלהלן (איגרות-קודש, כרך טו, עמ' תלט): "ולמה ישנו מנהג הנ"ל מפני ראייה שיש להטיל בה ספק" (ומדובר שם על מנהג ארץ-קודש², ע"ש).

כל-שכן וקל-וחומר שמדובר בביטול מצוות עשה דאורייתא (או ג' מצוות עשה)³.

4) באופן ספציפי לגבי הדברים המצוטטים בשם הרבי מאותה הזדמנות – יש לציין: א. הרה"ג הרה"ח ר' טוביה זילברשטרם אמר לי כי שמע מפי הרה"ג הרה"ח ר' לוי ביסטריצקי

תגובת הרב גינזבורג:

1) הכותרת לסעיף זה ברשימתי אינה פסק הלכה, אלא: המסקנה למעשה, המתבקשת לכאורה, לפי המובן מהמענה הנדון.
2) נעתק בשלימותו ונתבאר היטב בהתקשרות, גיליון תר"ג עמ' 15-16. היו גם תשובות הפוכות, למשל בענייני הגבחת התורה, ששינוי מנהגי חב"ד בארה"ק לפי הנהג אצל הרבי, והרבי יעץ שלא למנוע את השינוי (אג"ק חייט עמ' רפא – ישערי הלכה ומנהגי או"י, ח"א, עמ' קפח).

3) אין בזה חיוי ביטול מצוות-עשה, כי, כלשון אדמו"ר הזקן בנדון (קכח, ג) "כשאין קוראין 'כהנים' אינם עוברים כלום" אבל, כפי שמסויים שם, מכל מקום, יישר כוחם של אלה "שנושאים כפיהם בכל יום כתיקון חכמים ומקיימים ג' מצוות-עשה בכל יום...".

תגובות והערות

ז"ל ששאל את הרבי על כך וענה לו הרבי "אין בזיכרוני שאמרתי דברים אלו".
ב. הרה"ג הרה"ח הרא"ל כהן, שאביו הרה"ג הרה"ח הרא"צ כהן ז"ל, נכח בסעודה המדוברת,⁴ הכחיש את הדברים, והוסיף הרא"ל כהן כי אביו ז"ל המשיך בנשיאת-כפיים בכל יום עד יומו האחרון ולא יעלה על הדעת שיעשה כך אילו שמע מן הרבי דברים אלה.
ג. הרה"ג הרה"ח הרש"י כהן סיפר לי כי בהגיעו ללמוד בישיבת תומכי-תמימים בכפר-חב"ד שאל את הגרש"ז גרליק, שהוא-הוא מי שקיבל את התשובה כביכול, אם ישא כפיו בכל יום והתכוון לשמועה האמורה (היה זה בשנת תשכ"ג – שנתיים אחרי תאריך האירוע המסופר) והורה לו הגרש"ז ז"ל במפורש שימשיך כזה (ואכן ברשימה ב'התקשרות' מוזכר בשישיבות תומכי-תמימים בלוד ובכפר-חב"ד היו נושאים כפיים כל יום, אלא שכנראה חזקה אחר כך ההסתמכות על דברים שלא היו ולא נבראו). שוב: היעלה על הדעת שהגרש"ז גרליק שואל את הרבי ומקבל תשובה ומורה לנהוג להיפך?!

5) ברשימה הנ"ל מצוטט ממכתב הרבי להרש"י כהן: "כיוון שבלשון חז"ל יש לצרד ולהתייגע וכו' להרבות בכל ענייני ברכה ובמיוחד בברכת כהנים... ולאידך גיסא... ולכן הנהגתי כהוראת חז"ל: הנח להם לבני ישראל כו'". 'פשוטו של מקרא' של מכתב זה הוא הסבר על כך שהרבי "מתלבט" (כלשונו הק') "בנוגע למעשה בפועל", לכן לא ענה בקביעת פסק דין וסמך שינהגו נכון לגבי השאלה אם להתחיל בצפון לשאת כפיים בכל יום או להשאיר את המנהג של נשיאת כפיים בשבת-קודש (והפרשנות בהערה 29 – מוטעית!).⁵

6) אחרון חביב ומוחקי – ב'שערי הלכה ומנהג' (ח"ח עמ' קס"ח) – מברכת ערב יום-הכיפורים תנש"א – מוגה וזה לשונו הק': "כפי שנוהגין בארץ-ישראל בפועל (על-כל-פנים בכמה מקומות) – שנושאים כפיים בכל יום, או על-כל-פנים בכל שבת [כפי הנהוג בכמה קהילות ספרדיות גם בחוץ לארץ], ובכל הקהילות גם בחו"ל – שם נושאים כפיים רק ביום-טוב. ולהעיר שאדמו"ר הזקן רצה להנהיג שישאו כפיים (גם בחוץ-לארץ) בכל יום, ולא עלתה בידו. ויש לומר שהברכה דנשיאת כפיים של הכהנים בארץ-ישראל בכל יום נמשכת גם לבני-ישראל שבחוץ-לארץ (על-דרך מאמר אחז"ל (תענית י, א) שמתמצית ארץ-ישראל שותה כל העולם כולו). ובפרט על-ידי הכהנים שמכוונים גם עבור בני-ישראל שבחוץ לארץ, על-דרך "אחיהם שבשדות" (ראה סוטה לח, סע"ב. טושו"ע או"ח שם סכ"ה. שו"ע אדה"ז שם סל"ח). "עכלה"ק.

זו משנה אחרונה! ויושם לב כי לגבי חוץ-לארץ מוזכר "קהילות ספרדיות" ולגבי ארץ-ישראל נאמר "נוהגין בפועל" (כלי ציון "ספרדים").

אגב: הקביעה כי המנהג של נשיאת כפיים בכל יום בארץ-ישראל הונהג על-ידי הפרושים – איננה נכונה מבחינה היסטורית!⁷

הרב מוֹבִיָּה בֶּלֶזֶר, ירושלים ת"ז

4) המדובר הודיעני כי אביו לא נכח שם כלל!

5) אין כאן שום פרשנות. הרב הכותב מדגיש את לשון הרבי "נוהגין בפועל", והנה, כמובא ברשימתי, הציבור החסידי הכללי בצפון נוהג עדיין כפסק הימנחת יצחקי (חי"ח ס"א-ב שציינתי בהערה 25), וכפי שנהגו אניש בחברון בשעתו, לשמור על המנהג הישן לישא כפיים רק במוסף שבת. מניין ההכרעה, עד כדי כותרת, שצריך לנהוג כך בכל יום בכל ארה"ק, כשהרבי משאיר זאת בספק!?! (ולמעשה, גם הרב הכותב הסכים (פרדס חבי"ד גיליון 16 עמ' 224) שלא לשנות מהנהוג בכל מקום).
6) קטע זה כבר הובא ברשימתי, הערה 12.

7) כפי שציינתי ברשימתי, כך כתב בעל 'פאת השולחן' (סי' ב סעיף טז ובבית ישראל ס"יק כג) שהוא הראשון שהנהיג זאת בין האשכנזים (ורק) בירושלים.

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף־שמחה גינזבורג

שבת־קודש פרשת אמור

ט"ו באייר

במנחה אין אומרים תחנון.¹

יום שלישי

ח"י באייר – ל"ג בעומר.²

אין אומרים תחנון.³

אין מסתפרים גם בל"ג בעומר, מלבד תספורת־מצווה לילדים.⁴

"משני האופנים שכתב, טוב יותר להתחיל התספורת ביום ל"ג בעומר, והסעודה וההתוועדות אפשר להמשיכה גם בלילה שלאחרי זה. וכמו שראינו הנהגת כ"ק מו"ח אדמו"ר... בעת קישורי התנאים של בתו הצעירה, הרבנית שיינא ע"ה הי"ד".⁵

(ילד שנולד לאחר ל"ג בעומר עד ערב חג השבועות ועד בכלל, עורכים את תספורתו

החל מליל שבת־קודש פרשת אמור, מי שנסתפק לו אם אמר 'מוריד הטל' או 'משיב הרוח ומוריד הגשם', וכן ממוצש"ק אם אמר בברכת השנים 'ותן טל ומטר לברכה' – אינו חוזר, כיוון שעברו כבר שלושים יום שנוהגים כדין "ימות החמה". הפטרה: "ויאמר ירמיהו... ארץ זבת חלב ודבש" (ירמיהו לב, ו-כב).⁶ פרקי אבות – פרק ד'.

יום שני

י"ז באייר

תענית 'שני' בתרא.

1 אדמו"הו בסידורו היא כדעה השנייה (קונטרס 'ביורו מנהגים', צפת תש"י, עמ' 63) ואולי הכוונה, שבגלל שמחת רשבי" מתבטלת גם האבלות, דלא כנהוג.
2 בעומר – למרות שנוסחתי הוא לספור "לעומר" – כי כששינו לנוסחתי לא הקפידו לשנות גם בתאריכי מכתבים וכדומה, ונשאר הנוסח הישן (אג"ק ח"א עמ' רט). במקום אחר כתב הרבי רמז בדבר: בספרי פולין מובא שיל"ג בעומר בגימטריא 'משה' – להעיר דרשבי"י "יהיה ניצוץ משה", "ונתעלה לאותו אור שקיבל משה כשעלה לקבל לוחות שניות" (עמק המלך ס"ב ד', ועל־דרך זה בכמה מקומות) – ליקוטי־שיחות ח"ז עמ' 337.
3 אדמו"הו בסידור אדמו"הו לפני "למנצח... יענד". וראה שו"ע אדמו"הו סי' תצג סו"ס ה. השלמות הידברי נחמיה לשו"ע סי' קלא סי"ח [נדפסו בהוספות לשו"ע ח"א עמ' 357].
4 ראה שעי"ת סו"ס תצג. יאוצר מנהגי חב"ד עמ' רפג"ד. וראה שם עמ' רפד אודות נישואין. ובשנים האחרונות ע"פ הוראות הרבי עורכים נישואין ביום זה, גם ללא סיבות מיוחדות.
5 ממכתב שנדפס (מצילום כ"יק) בישרי הלכה ומנהגי ח"ה סי' קז. וחבל שלא נתפרש ע"י המו"ל האופן השני מ"שינוי האופנים" הללו. וראה לעיל הערה 2.

1 ספר־המנהגים עמ' 33. לוח כולל־חב"ד.
2 סידור אדמו"הו, לפני "למנצח... יענד". בשו"ע אדמו"הו סי' תצג סי"ה מבואר, שהנהגה זו מתאימה להדעה זו שהאבלות פסקה כבר בליל ל"ג, ולפיה מותר (להסתפר ולשאת אשה בליל ל"ג בעומר. וזוהי הקשה ביאוצר מנהגי חב"ד עמ' רפד על הוראת הרבי (אג"ק ח"א עמ' שיח, שערי הל' ומנהג או"ח ח"ב עמ' קסה) ש"פני חילוקי הדעות שיש בזה כמבואר באחרונים – יש לעשותה [את החופה] ביום ל"ג בעומר אבל לא בליל אור לל"ג בעומר". והנה במחצית השקל ס"ק ג כ"י שא"א תחנון ממנחה, ומ"מ ממתנינים למחר לתספורת, וכן המנהג במירון מכל החוגים, שאע"פ שא"א תחנון ממנחה, ממתנינים לחלאקה' עד אחרי תפילת וותיקין (ועד"ז בסי' יבין פסח לשבועות) עמ' רמ בשם סי' א"י, ועמ' שמו הע' יב). אמנם בשו"ע אדמו"הו הביא בטעם השמחה בל"ג בעומר רק את מה שתלמידי ר"ע פסקו מלמות, ולא את עניין הילולא דרשבי"י (ראה ליקוטי־שיחות חכ"ב עמ' 138), ולכן לעניין נישואין ותספורת נוהגים כדעה המחמירה בזה, אבל לעניין תחנון נוהגים כהוראת רשבי"י לשמור ביום זה. ועצ"ע מהמובא בישרי הלכה ומנהגי ח"ה עמ' קז, משיחות־קודש תשל"ז ח"א עמ' 703) שעריכת נישואין בליל ל"ג בעומר תלויה בבי' הדעות הנ"ל והכרעת

לוח השבוע

שתיסע כל הישיבה... והנשארים יארגנו
התוועדות במקומם"¹⁷.
"אצל חסידים היו נוהגים לשבת להתוועד
בל"ג בעומר לפנות ערב, בין מנחה למעריב"¹⁸.
גם נשי ובנות חב"ד יערכו היום
התוועדות"¹⁹.

בהתוועדות זו עורכים מגבית של צדקה"¹¹.
* הרבי עורך²⁰ "להוסיף בתורה עבודה
וגמ"ח – עליהם העולם עומד, והרי רשב"י
עליו נאמר 'צדיק יסוד עולם'... נתינה לצדקה
במספר ח"י – והרי ל"ג בעומר הוא ח"י באייר
(ראשיית־יבות: אברהם, יצחק, יעקב, רחל,
שכוללת כל ד' האמהות). בעבודה – מזמור
ל"ג בתהילים, ספר דוד בן ישי בתור נעים
זמירות כל בני ישראל. בתורה – בפרשת
השבוע, ובפרט בחלקו המיוחד ליום זה
[השיעור בחת"ת]..."

בערב החג⁷).
יום הילולא דהתנא רשב"י. יש נוהגים
להדליק ריבוי נרות בלילה בבית־הכנסת
(ובארץ־הקודש נהגו הכול ב'הדלקות'
פומביות)⁸ ועושים שמחה "בכל לב ונפש"⁹, כי
רצונו הוא שישמחו ביום זה¹⁰.
ביום זה יש לתת צדקה בהוספה מיוחדת"¹¹.
נהגו לאכול ביצים בל"ג בעומר"¹². בבית אביו
של הרבי נהגו לאכול חרובים, לזכר החרובים
שמהם ניזונו רשב"י ורבי אליעזר בנו במשך
זמן היותם במערה"¹³.
"עת סגולה היא, להתעוררות ולתוספת
אומץ בגילוי והפצת פנימיות התורה, שבדורנו
נתגלתה במעיינות החסידות ותורתה"¹⁴.
הדגשה מיוחדת על 'אהבת־ישראל' ביום
זה"¹⁵.
"השייכים לזה, צריכים לסדר נסיעה
למירון"¹⁶, אבל לאיך גיסא, אין מההכרח

16 הרבי עורך לנצל את הבאת הילדים לתספורת מצווה
ביום זה במירון, להשפעה בנושא החינוך, ובין השאר לחלק
שם חוברות או דפי אל"ף בי"ת שיש עליהם גם את הכתובת
של צא"ח ואיזה סיסמאות השייכות גם להורים (אג"ק כרך
ז עמ' עדר).
17 ישערי המועדים – ספירת העומר' סי' צד, ושי"י. וראה
בשיחת מוצשיק אגור, אור לפסח־שני תשל"ח סי"ד,
שבספרים מובא דבר פלא, שאותם שהיו בל"ג בעומר
במירון, הרגישו שמחה מופלגת, עד שאין זה מובן כלל בדרך
הטבע, אך כך הוא הרגש האדם שם בפשטות (ראה גם בסי'
טעמי־המנהגים עמ' ערה). ומבאר הטעם, מפני שאז
התקיים ברשב"י "בחד קטירא אתקטרנא..." היינו בדוגמת
דרגת משה רבנו שבכל אחד ואחד מישראל.
18 ספר־המנהגים שם, מספר־השיחות תשי"א עמ' 119.
ושם גם ביאור העניין ע"פ גללה מהרה"ח ר"ה מפאריטש,
ובהערה – מכ"ק אדמו"ר נשיא זורנו.
בזמן הצמח־צדק היו עורכים ליושבים ולאורחים סעודה
גדולה בדגים ובשר לפני ערבת אור לל"ג בעומר (רק הצ"צ
עצמו אכל – בלילה – מאכלי חלב) 'אוצר מנהגי חב"ד'
עמ' רדע. ועיי"ש עמ' רע"טרפ).
19 אג"ק ח"ג עמ' מזו וח"יא עמ' עט.
20 במכתבו מיום א' פ' בחוקותי תשמ"ט "ע"ד הצעת רבים
והחלטתם לעשות כן במעשה בפועל", ליקוטי־שיחות, כרך
לב, עמ' 254. ובשולי המכתב: "ג.ב. מובן ופשוט שגם
לאחרי ל"ג בעומר יש לעשות ולהשלים כל הני"ל, כלמוד
פסח שני דמינה אולינן: יניטא קיין פארפאלן [=אין דבר

7 אג"ק כרך יב עמ' תמא (למי שנולד בכ' באייר – 'אוצר'
עמ' רס).
8 בעבר נהגו בהדלקות גם בירושלים ובחברון, ורבותינו
השתתפו בה – אג"ק אדמו"ר מהורש"ב ח"ג עמ' יד,
סה"ש תרצ"ט עמ' 330. לפרטי המנהג וטעמיו, ראה ספר
'בין פסח לשבועות' פי"ח סט"ו ואילך. אג"ק ח"י"ח עמ' רסו.
9 אג"ק אדמו"ר ח"א (הוצאת קה"ת, ברוקלין תשי"מ),
עמ' קיז.
10 לוח כולל־חב"ד, ע"פ ליקוטי־שיחות, כרך ד, עמ' 1304
ועוד, מהמשנת־חסידיים, החיד"א וכו'. וראה 'התוועדות'
תשמ"ה ח"ג עמ' 1994: "ביום זה – דבר פשוט הוא
שצריכים כולם להיות בשמחה גדולה", עיי"ש. בקשר
למנהגים העתיקים בשמחת רשב"י, ראה גם המובא בספר־
השיחות תשי"ח ח"ב עמ' 460.
11 'תורת־מנחם – התוועדות' תשמ"ה ח"ג עמ' 2017.
וראה גם 'התוועדות' תשמ"ח ח"ג עמ' 319.
12 ועל הרבי מסופר, שנהג לאכול ביצים שקליפתן נצבעה
בשעת הבישול בצבע חום – 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' רפ.
[בד"כ עשה זאת הרבי בחדרו. אך בהתוועדות ל"ג בעומר
תש"ל היתה מונחת ביצה קשה על השולחן, ובשעת
ההתוועדות חתך אותה הרבי לארבעה חלקים, ואכל ממנה.
וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' סי' עהר].
13 'תורת־מנחם – התוועדות' תשמ"ב ח"ג עמ' 1395.
14 אג"ק חלק כ עמ' רכג.
15 'תורת־מנחם – התוועדות' תשמ"ו ח"ג עמ' 362,
ועוד.

לוח השבוע

משתתף לפעמים בתהלוכה ובכינוס ואומר שיחה מיוחדת לילדים, ועודדם ביותר. בדרכו להציון הק' היה נוסע ל'שרה' שבו התכנסו הילדים, ושוהה שם מעט ואחר-כך ממשיך אל הציון²⁶.

"אצל אדמו"ר האמצעי היה ל"ג בעומר מימים-טובים המצויינים. היה יוצא לשדה בעריכת סעודה קלה, שתיית משקה ואכילת ביצים מבושלות ובנגינים ובריקודים. וראו אז הרבה מופתים", בעיקר בנוגע לפקידה בזרעא חייא וקיימא. וכך נהגו למסור לרבי בקשות בנושא זה ביום ל"ג בעומר, ומשפחות רבות זכו להיפקד בזכות זה²⁷.

* מנהג שפשט בכל תפוצות ישראל: ביום ל"ג בעומר אוספים את כל הילדים [בצניעות המתאימה], ומסבירים להם מענייני דיומא, אודות רשב"י וכו'²¹. אחר-כך יוצאים עמם לטיול אל השרה [והמנהג שהתינוקות – גם הבנות²² – יורים בקשת בל"ג בעומר²³], ונותנים להם מיני מתיקה שישמחו את ליבם, וכל זה [נעשה בשעה המתאימה ללימוד תורה] משום "עת לעשות לה..."²⁴, שעלידי זה נוסף בחינוכם ביתר שאת וביתר עוז²⁴.

בימינו עושים זאת בתהלוכות ובכינוסים לילדי ישראל ברוב עם ובפרסום גדול, בכל אתר ואתר²⁵. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה

הוא מדגים תחילה תרגיל אחד ומראה שאינו אלא אחיזת עינים (וכמ"ש ביפנית ההלכה בגיליון 543 של 'שיחת השבוע'), הרי מכיוון שכמה רבנים מפורסמים בארה"ק כבר אסרו זאת, וכיוון שחובתנו לעשות הכל כדי לשתף בזה את כל החוגים, ובזוהי את החרדים, למעשה אין להקל בזה כלל.

בהגדלת הפרסים שנוהגים לערוך אז, יש להקפיד למלא את הוראת הרבי "העירותי כמה פעמים, שבכל כיוצא-בזה צריכה להיות הגרלת ספרי קודש, וקל להבין". בשנת תשל"ג הופיע בפירסום מטעם צאנז"ח ילד המקבל כדורגל כפרס העיקרי במבצע שלי"ה, ובתגובה מסר יו"ר המזכירות, הרה"ח ר' חמ"א חודקוב ע"ה, ליו"ר צאנז"ח הרה"ח ר"י לייבוב ע"ה שהרבי אינו גורס כלל פרס זה, ושיש להשמד את המודעות שדנפסו (ראה לשון המענה ביהתקשרות גיליון נא עמ' 14). אודות פרסים אחרים, כמו אופניים, מצלמה, טיסה בשמי הארץ וכדומה, הסכים הרבי שאין מניעה, ורק הוסיף "אלא שהספרים יודגשו בהפרסומת" (ההתקשרות גיליון מב עמ' 15-14. 'צעירי אגודת חב"ד' עמ' 298).

אגב, פעם השיב הרבי [ללא קשר לל"ג בעומר] למסוד שערך הגרלה על פרסים יקרי-ערך: "לכאורה, הוצאות הפרסים גדולה וביותר – ועל-פי סברא, גם בהרבה פחות מזה ישינו [את] המקוה".

26) וכן הציע הרבי לחסידים לעלות על הציון היום, כיוון שקברי צדיקים בכלל הוא במקום העלייה לציון הרשב"י – 'תורת-מנחם – התנועותיות' תשי" עמ' 67.

27) ספר-המנהגים עמ' 43, מליקוטי-דיבורים, כרך ג, דף תקיטא, והיום יום ל"ג בעומר. ביאור בזה ב'התנועותיות' תשי" שם עמ' 60.

אבוד], ובכפליים לתשויה".

וגם הפיוטים שבחו של רשב"י (כמו פיוט יבר יוחאי) שלא ראינו שיאמרו אצל רבותינו נשיאנו, קרוב לומר שהיה אצלם במחשבה – 'תורת-מנחם – התנועותיות' תש"ז עמ' 271.

בשקר להסברה לילדים אודות תלמידי רבי עקיבא, להעיר מדברי הרבי בתחילת שיחתו לילדים ביפאראד' ל"ג בעומר תשכ"ז (שיחת-קודש תשכ"ז ח"ב עמ' 111). "שמיום ל"ג בעומר ואילך נהגו תלמידי ר"ע כפי שלימדם רבם אודות ואהבת לרעך כמוך, לנהוג כראוי זה עם זה" היינו שהמגיפה פסקה מפני שתוקנה הסיבה שלה כראוי.

22) במענה למנהלת 'בית רבקה' בשכונת הרבי, שהודיעה שהתלמידות יחיי יוצאות לשדה בל"ג בעומר, וישחקו עם קשת כנהוג, ענה הרבי "הרומז גם-כן לקשת, שהוא סימן לביאת משיח (זח"א ע"ב). 'החרים' [המשך] מאמרי חסידות 'אדמו"ר מהר"ש משנת תרל"א] עמ' (סט), ותשואות-חן על הבשורות טובות, וגדול הזכות וכו'".

23) מנהג זה הובא ונתבאר בסי' בני-יששכר מאמרי חודש אייר מ"ג פ"ד, ובספרים שהובאו בספר 'בין פסח לשבועות' פ"ח סל"ו. וראה 'תורת-מנחם – התנועותיות' תשי"א ח"ב עמ' 77. ליקוטי-שיחות, כרך לו, עמ' 121 הערה 5 באריכות. 24) 'תורת-מנחם – התנועותיות' תשד"מ ח"ג עמ' 1727, 'התנועותיות' תש"ז עמ' 268.

25) 'כינוס' בבית-חיינו היה כבר בשנת תשי"ג. את צורת הפאראד' – צעדה המלווה בשלטים וכרזות – לבש בשנת תש"ז (הכינוס התקיים שם לפני התהלוכה). בשנת תשי"מ היתה הוראה לערוך תהלוכות גם בארה"ק, ומוסיף והולך מידי שנה בשנה – ראה פירוט השנים ב'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' רעז.

בנוגע להופעת 'קוסס', על אף שיש מקום להקל בזה אם

פרשת אמור

אמור אל הכהנים בני אהרן... לנפש לא ייטמא בעמיו (כא,א)

"הכהנים בני אהרן" – אלו אנשי מעשה, המוכיחים את העם ומעוררים אותם לתשובה. שכן אהרן הוא איש החסד, וגם אנשים אלו עסוקים בעשיית חסד רוחני.

"לנפש לא יטמא בעמיו" – אדם כזה, כשהוא עומד בתוך "עמיו" ומוכיח את הבריות, עליו להיזהר לבל יתגאה מכך ולבל יהיו לו פניות אישיות, שכן דברים אלו מטמאים את נפשו.

(אור־תורה, עמי מב)

חמץ תאפינה (כג,ז)

בחג־הפסח חמץ אסור בהחלט, שכן חמץ רומז להתנשאות, ולפני בירורה של הנפש־הבהמית על־ידי ספירת העומר ייתכן שהתנשאות כלשהי, גם התנשאות דקדושה, תביא גאווה וגסות־הרוח. ואילו בחג השבועות, לאחר העבודה של ספירת העומר, אין לחשוש מכך, ולכן שתי הלחם הם חמץ.

(ליקוטי־תורה – במדבר, עמי טו)

והניף הכהן אותם על לחם הביכורים... על שני כבשים (כג,כ)

נותן שתי הלחם על גבי שני כבשים, ומניח שתי ידיו מלמטן, מוליך ומביא מעלה ומוריד (מנחות פ"ה מ"ז)

כבשים, שהם מסוג החי, נעלים יותר מלחם, צומח. מדוע אפוא ניתנו שתי הלחם על־גבי הכבשים?

אלא, כשהניף הכהן את הלחם ואת הכבשים, העלה והגביה אותם לשורשם, ושם הלחם נעלה יותר. כידוע, הצומח אמנם ירוד במדרגה לגבי החי, אבל עובדה זו עצמה מוכיחה ששורשו גבוה יותר, על־פי הכלל "כל הגבוה־גבוה ביותר, יורד למטה־מטה יותר" (וזו הסיבה שהחי ניזון מהצומח, וכן שלחם מזין יותר מבשר).

(ליקוטי־תורה – ויקרא, עמי לט)

ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך... לעני ולגר תעזוב אותם (כג,כב)

מה ראה הכתוב ליתנה באמצע הרגלים... (רש"י)

טבע האדם הוא, שלאחר שנתן 'מעות חטים' – לפני חג־הפסח – ובעת עריכת הסדר הכריז "כל דכפין ייתי וייכול", הנה לאחר תקופת החג נחלש אצלו החיוב של נתינת צדקה. לכן, לאחר חג הפסח וימי ספירת־העומר, שבהם עדיין ניכר רישומו של החג, מזהירו הכתוב שלא יסתפק בצדקה שנתן עד עכשיו, אלא עליו להוסיף כהנה וכהנה.

(משיחת פסח שני תשמ"ז)

ממעייני החסידות

בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל יישבו בסוכות (כג, מג)

"בסוכות" – במשך חיי האדם בעולם-הזה (שאינו אלא 'דירת ארעי' בלבד),
"תשבו" – יש לעסוק בעבודת הביורורים, לברר ולזכך את העולם, ולהשלים את הכוונה
העליונה בירידת הנשמה,
"שבעת ימים" – יש לשקוד בעבודה האמורה במשך כל החיים, שהם "שבעים שנה" (תהילים
3).

"כל האזרח בישראל" – בזכות עבודה זו זוכה הנשמה לגילוי ולזריחת אור אלוקי רב.

(ספר המאמרים קונטרסים א, עמ' פב)

כל האזרח בישראל ישבו בסוכות (כג, מב)

"כל האזרח" – האור האלוקי הנעלה שעתיד להאיר ולזרוח אחרי ביאת המשיח,
"בישראל" – בתוכיות ובפנימיות כל נשמה,
"ישבו בסוכות" – אינו מתגלה היום אלא בבחינת מקיף ('סוכה'), שכן בזמן הזה אינו יכול
להתגלות בפנימיות.

(ליקוטי־תורה – דברים, עמ' פח)

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

דייטש

הרה"ח ר' זלמן-יודא, ר' יוסף-יצחק, ר' אברהם-משה

וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו